

ביקור נשיא המדינה ונשיא האקדמיה באוניברסיטאות

במסגרת סדרת הביקורים של נשיא המדינה ונשיא האקדמיה למדעים במוסדות להשכלה גבוהה ובמכוני מחקר, שיומה האקדמיה, ביקרו נשיא המדינה ונשיא האקדמיה באוניברסיטה העברית בירושלים (י"ג בטבת תשמ"ט 21.12.1988) ובאוניברסיטת בן-גוריון בנגב (י"ז בשבט תשמ"ט 23.1.1989). הביקור באוניברסיטה העברית כלל סיור בספרייה הלאומית, סיור במעבדות מדעי החיים, ביקור בבית הספר לתלמידי חו"ל ועוד. בביקור באוניברסיטת בן-גוריון בנגב סיירו נשיא המדינה ונשיא האקדמיה במכון למחקר שיטתי, הכירו את היחידה לפעולות רווחה ואת היחידה לניסויים פיסיקליים לילדים וביקרו במחלקה להנדסת חשמל ובמתקן החצי-רשתי לאנרגיה מגנטו-הידרודינמית. יש לציין את חשיבות הביקורים ואת תרומתם הרבה להגברת המודעות למצב ההשכלה הגבוהה בקרב קבניטי המדינה.

מתוך דברי נשיא המדינה בביקורו באוניברסיטת בן-גוריון בנגב

דוד בן-גוריון, שעל שמו קרויה האוניברסיטה בבאר-שבע אמר: "ההתפתחות של המדעים במאות האחרונות התרכזה בעיקר באירופה ובאמריקה, ואלו הן יבשות שאין בהן מחסור במים, במקורות אנרגיה ובאוצרות טבע. כאחד מעמי התרבות המעטים שחזר למולדתו בארץ צחיחה במרביתה, שומח עלינו להתרכז במחקרים, שלא היה בהם צורך חיוני לעמי הצפון. ובנגב ייבץ כושר המדע והמחקר היהודי". בדברים אלה בא לידי ביטוי האתגר המיוחד של האוניברסיטה, אתגר מושך ומרתק לאנשי מדע, ועם זאת אתגר שמטיל עליה עול כבד ביותר. מבחינה זאת יש לאוניברסיטת בן-גוריון ייחוד, המבדיל אותה משאר האוניברסיטאות בישראל. אף שזוהי האוניברסיטה הצעירה ביותר בארץ, מוטלת עליה אחת המשימות הקשות ביותר מבחינה לאומית: להיות הכלי המוביל ומפלט-הדרך לפיתוח הנגב, לטאולת שממותיו, לקידום הטכנולוגי ולטיפוח הרווחה של תושביו. אנו שומעים לנתים קרובות מפי מנהיגי המדינה ונבחריה הצהרות בדבר הצורך בחיזוק הנגב. כל המפלגות ללא יוצא מן הכלל מעלות על נס את הנגב וחשיבותו במצעים שלהן, ואולם תבה נודה על האמת: אנו לא עשים די לפיתוח הנגב. יש צורך בשינוי סדר העדיפויות הלאומי ובשינוי הגישה היסודית להקצאת המשאבים, כדי שהנגב יזכה הלכה למעשה בעדיפות שהוא ראוי לה.

דורות רבים היה הנגב כמעט ריק מיישוב. הנביא ישעיהו לא השלים עם זאת ואמר: "כי נבקעו במדבר מים נחלים בערבה, והיה השרב לאגס וצמאון למובועי מים", והיה שם מסלול ודרך. פעם נשמעו דברים אלה כמליצות של נביא השקוע בהזיות. אנו בני-מזל, בכך שבתקופתנו קיימים הכלים להגשים את חזונו של הנביא. פותרו שיטות להמתקת מים מלוחים והפיכתם למי שתיה, ואני יודע שלמכון לחקר המדבר של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב יש חלק נכבד בפיתוח השיטות הללו. אתם, אנשי המדע של אוניברסיטת בן-גוריון, נושאים בשליחות חלוצית במלוא מובן המלה. המחקר המדעי עבורכם אינו מחקר אקדמי גרידא, אלא מחקר שפירותיו משמשים להגשמת המפעל הגדול של יישוב חלקי ארץ שוממים והפרחתם. אין לי ספק, שאתם מסוגלים לכך. הוכחתם זאת בהישגים שאליהם הגעתם כבר, ואני בטוח שתרחיבו ותעמיקו את דיעת הנגב וצפונותיו ותפתרו את הטכנולוגיות החדשניות הדרושות להתגבר על מכשולי הטבע.

מתוך דברים שכתב נשיא המדינה לקראת ביקורו באוניברסיטה העברית בירושלים

כושרה המדעי של מדינה חיוני ליכולת קיומה ולכושר עמידתה. דווקא ישראל, הנמצאת במאבק מתמיד על עצם קיומה מאז הקמתה ועד היום, חייבת להציב את פיתוח המחקר המדעי וההשכלה הגבוהה באחד השלבים הגבוהים בסולם העדיפויות שלה. אין בכוחנו לגשר על הפער הכמותי בינינו לבין שכנינו, אך בידנו למנוע את הצטמצמות הפער האיכותי, ואל לנו להתעלם מסכנה זו. שמירת עליונותה של ישראל מבחינה ביטחונית, חברתית ותרבותית מותנית במידה רבה ברמתה הטכנולוגית, המדעית והתרבותית, והמחקר הבסיסי הוא מרכיב מרכזי בהבטחת רמה זו. השמירה על רמה מדעית גבוהה אינה רק כורח ביטחוני וקיומי, היא הכרחית להמשך קיומו של המפעל הציוני ולביצור מעמד הבכורה של ישראל במרכז העם היהודי. לעולם לא נצליח להתחרות ברווחה החומרית שמציעות ארצות המערב ליהודים. אם ברצוננו למשוך את היהודים בני הדור הצעיר לעלות אלינו, חובה עלינו לטפח תברה בעלת איכות חיים תרבותית, מדעית וערכית, שתעלה בכוח המשיכה שלה על פני הגולה. אם נטפח את רמת המצוינות שלנו, אם נפתח שירותים חברתיים מודרניים ונקיים חיי רוח ויצירה תרבותית ברמה גבוהה ונכלל להציע לדור הצעיר הזדמנויות להתקדמות וליזומה בשירות המדע, המחקר והיצירה - אם נבטיח את כל אלה, תהיה ישראל מקור גאוה לאזרחיה ומקד משיכה ליהודים מהתפוצות. אנו מצויים כיום במשבר במוסדות האקדמיים בישראל. המשבר אינו רק תקציבי, אלא גם מבני. ייתכן מאוד, שהמוסדות האקדמיים נמצאים על פרשת דרכים ועל סף חשבון נפש. בכל מקרה אסור שממשלת ישראל והחברה הישראלית בכללותה תפרקנה את האוניברסיטאות שלנו, את בית היוצר של העתיד המדעי והטכנולוגי של המדינה, את התרומה שאין לשערה - לביטחון הלאומי. הרשו לי אפוא בהזדמנות זו להפנות קריאה לכל תופים האזרחיים ולציבור, להיות קשובים לצורכי האוניברסיטאות ולתת את הדעת למצוקתן התקציבית, כי מצוקתן היא מצוקת כולנו, במוקדם או במאוחר.